

De handschoen van de Appelmarkt

door **GIDEON BOEKENOOGEN**

Het archeologisch onderzoek op de Appelmarkt bracht ondermeer de situatie aan het licht van de late Middeleeuwen, toen het gebied deel uitmaakte van de immuniteit van het kapittel van Sint Joris (zie *Kroniek* nr. 1, 3 en 4, 2009). Hier woonden de kapittelheren, de kanunniken, aan wie de huidige Papehofstede de naam ontleend heeft. De vondsten getuigen van een zekere welstand. Ook de unieke vondst van een leren handschoen kan hier op duiden.

VONDSTEN VAN LEER

Archeologische vondsten van leer zijn bijna altijd schoenen. Op de Appelmarkt zijn bijvoorbeeld twee leren wreefbanden gevonden van zogeheten trippen, een soort slippers met dikke houten zool. Door de uitbundig uitgestoken versiering vallen deze tripleren nogal op tussen de Amersfoortse leervondsten. Deze vondsten duiden erop dat de bewoners van dit gebied in goeden doen waren. Of de zeer verrassende vondst van een handschoen hier ook op duidt, moet nog nader beschouwd worden. Het is voor de eerste maal dat er één bij archeologisch onderzoek in Amersfoort werd gevonden. Heel bijzonder, want er zijn nauwelijks handschoenen uit archeologische context bekend en zeker niet uit de 14de en 15de eeuw, in welke periode deze Appelmarkt-vondst moet worden geplaatst.

SYMBOOL VAN MACHT

Handschoenen waren een symbool van macht in de Middeleeuwen. Ze werden gedragen door koninklijke en hoge kerkelijke heren. Hoog geplaatste wereldlijke heren kregen handschoenen als geschenk bij speciale gelegenheden. Het gold dan als symbool voor het overdragen van bevoegdheden of macht. Buiten dit zeer exclusieve gebruik werden handschoenen in de Middeleeuwen niet algemeen gedragen. Gewone mensen droegen eerder wanten en dan waarschijnlijk vooral ter bescherming bij het uitoefenen van bepaald handwerk. Dit waren wanten zoals wij ze kennen, maar er bestonden ook 'gespleten wanten' of de 'drievingerige handschoenen'. Het deel waar de vingers instaken was daarbij heel kort.

VIJF OF DRIE VINGERS?

De opgegraven handschoen is niet ongeschonden uit de

bodem gekomen. Wat rest is het uiteinde met drie – vrij korte – vingers, waarvan één waarschijnlijk de duim. Het leer is van goede kwaliteit en naar een eerste analyse mogelijk afkomstig van een hert. Verder valt op dat de naden vakkundig zijn gestikt. Het is de vraag of het een handschoen betreft met vijf vingers of één met drie vingers, dus een in tweeën gespleten want. Uit de resten is dat moeilijk op te maken, maar gezien de fijnheid van materiaal en vervaardiging lijkt het eerder een handschoen te zijn.

HANDSCHOENEN IN GESCHREVEN BRONNEN

Vanwege de symbolische betekenis van de handschoen, zijn tal van gebruiken en gezegden ontstaan. Eén daarvan is 'iemand de handschoen toewerpen'. Hier een voorbeeld uit de Amersfoortse archieven. Bij een heftige ruzie in 1608 in tapperij het Valkje wordt vervaarlijk met rapieren gezwaaid. Korporaal Laborosse voelt zich zwaar geschouffed en legt zijn 'hantschoen' buiten in het venster, ten teken dat hij zijn opponent uitdaagt om te duellieren. Een opmerkelijk vroege vermelding van een handschoenmaker in Amersfoort betreft Jacob Jansz, die zich hier al in 1464 vestigt! Waar kwam hij vandaan en voor wie maakte hij handschoenen? Allemaal vragen naar aanleiding van de bijzondere vondst op de Appelmarkt.

BRONNEN

■ *Archief Eemland, Notariële Archieven*, nr. 10293, folio 41 V en 42, 23-2-1608.

■ *Idem, Burgerrechtverleningen*, inv.nr. 2 folio 155 V-3, 1464.

Gideon Boekenoogen is vrijwilliger bij het Archeologisch Centrum.